

4. 4.Литвин М., Науменко К. Українські Січові Стрільці: до 500-річчя козацької слави. К.: Видавниче товариство "Знання" України. 1992. С. 14-15.
5. 5.Смирнов А. Збройна боротьба Українських Січових Стрільців. К, 2014. С. 192-195.
6. 6.Гнатевич Б. Українські Січові Стрільці 1914-1920. Львів: Слово, 1991. С. 31-34.
7. 7.Шухевич С. Моє життя. Спогади. Лондон, 1991. 615 с.
8. 8.Коваль Р. Гуцули у визвольній боротьбі: Спогади січового стрільця Михайла Горбового. К., В., 2009. 472 с.
9. 9.Кобець О. Записки полоненого. Німеччина: Дніпрова хвиля, 1959. 300 с.
10. 10.Темницький В. Українські Січові Стрільці. Відень: Союз визволення України, 1915. 21 с.
11. 11.Дем'янюк О. //Протистояння авіації в небі Волині під час Брусиловського прориву 1916 р / . Луцьк. С. 108-113.
12. 12.Велика війна 1914-1918 рр. і Україна. У двох книгах. Книга 1. Історичні нариси. К.: ТОВ «Видавництво "КЛІО"», 2014. 784 с.

*Гульовська Євгенія*

*Науковий керівник – доц. Григорук Анатолій*

### **ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

В умовах існування ринкової економіки важливу роль у її функціонуванні надається капіталу. Його створення забезпечується розвинутою банківською системою, яка забезпечує умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни.

Актуальність досліджуваної проблеми ґрунтується на тому, що банківська система є важливою частиною економічної системи України. Адже забезпечує її стабільне функціонування, сприяючи формуванню економічних відносин між суб'єктами фінансового ринку. Для розвитку країни потрібно забезпечити ефективне функціонування банківської системи. А для цього потрібно визначити, які проблеми гальмують цей процес та знайти способи їх вирішення. В подальшому це дозволить визначити перспективи розвитку банківської системи в Україні.

Наукова новизна полягає у тому, що автором статті проаналізовано проблеми та перспективи розвитку банківської системи України.

Мета статті – проаналізувати основні проблеми, що гальмують ефективність функціонування банківської системи, визначити перспективи її подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу. В роботах українських вчених активно досліджується процес формування та функціонування банківської системи, визначаються її проблеми та шляхи їх вирішення, розглядаються перспективи її розвитку. Банківську систему досліджували: Холодна Ю., Рац О., Швець В., Єфремова Н., Боднар І., Вдовенко Л., Руденко З., Завадська Д. та ін. Незважаючи на значні досягнення в теорії та практиці діяльності банківської системи є багато питань, які потребують подальшого дослідження. До таких питань належить дослідження проблем та перспектив розвитку банківської системи.

Банківська система є сукупністю банків та інших кредитних установ, що її утворюють та які складають кредитну систему країни. Вона створюється відповідно до певної концепції, у

якій кожному банку відводиться певна чітко визначена позиція, яка передбачає виконання ним певних завдань, в залежності від виду банку, які в підсумку дозволяють створити розгалужену банківську систему.

Банки виступають важливою складовою економіки адже вони регулюють рух фінансів. Прослідковуючи функціонування банківської системи, можна простежити стан розвитку економіки країни, які тенденції розвитку переважають позитивні чи негативні [1, с. 13].

На сучасному етапі розвитку банківська система України стикнулася з рядом проблем, які пов'язані з одного боку з недосконалістю розвитку самої банківської системи, а з іншого з економічною та політичною ситуацією в країні. Ці проблеми перешкоджають ефективному розвитку банківської системи, гальмуючи його.

Великою проблемою, яка гальмує розвиток банківської системи є недосконалість законодавства України у сфері банківської діяльності. Національний банк України постійно впроваджує нові нормативні акти, які мають на меті підвищити ефективність та стабільність банківської системи, але вони часто є суперечливими та складними для виконання, а це створює додаткові ризики для банків. Тому для вдосконалення банківської системи потрібно створити більш чітке і зрозуміле законодавство у сфері банківської діяльності, тобто привести його у відповідність до міжнародних стандартів цієї галузі.

Ще однією проблемою є висока концентрація банківського сектору. Якщо в січні 2018 року в Україні налічувалося 82 банки, то вже в вересні 2023 року їх кількість зменшилась до 64 банків, 50 % активів яких припадало на 5 найбільших банків [2]. Ситуація нерівномірної концентрації капіталів створює великі ризики для фінансової стабільності країни, оскільки може призвести до монополізації банківської системи, а це створить загрозу фінансовій безпеці і може спричинити занепад економіки. Для уникнення цього необхідно збільшити рівень конкурентоспроможності банківського сектору. Адже тільки в умовах існування здорової конкуренції можливий ефективний розвиток банківської системи України.

У діяльність банків активно втручається держава. Про це свідчить той факт, що на сьогодні існує 4 державних банки, які займають велику частку на ринку фінансових послуг, адже на них припадає 49% активів, 46% зобов'язань, 44% власного капіталу та 65% статутного капіталу банківської системи України [3]. Завдяки цьому держава має можливість формувати стратегію розвитку банківської системи в Україні. Але це негативно впливає на конкуренцію та розвиток інноваційної банківської системи.

Недостатня диверсифікація банківських активів гальмує розвиток банківської системи. Ця проблема пов'язана з тим, що більшість банків спеціалізуючись на видачі кредитів, менше уваги звертаючи на інші види банківської діяльності, такі як банківське обслуговування, інвестиції тощо. Такий односторонній розвиток банківської діяльності несе багато ризиків для стабільності банківського сектору. Адже якщо зменшуються прибутки від виду діяльності якою

займається банківська установа, вона починає втрачати можливі прибутки, що веде до скорочення активів.

Ще однією проблемою банківської системи України є низька якість надання банківських послуг у поєднанні з їх високою вартістю. Базова облікова ставка встановлена НБУ в 2020 р. становила 10 %, а в 2023 р. вона збільшилася до 16 %, в той час як в інших європейських державах вона була в межах 0,1-3,75 % [4]. Відповідно до цього зростає і ставка інших банків пов'язаних з НБУ, це веде до зростання цін на послуги, які надаються клієнтам. Банкам необхідно подбати про вдосконалення якості фінансових послуг, які вони надають клієнтам, а також про покращення рівня обслуговування клієнтів тощо. Такі заходи спрямовані не лише для того, щоб клієнт вибрав певний банк для отримання конкретної фінансової послуги, але й для побудови довготривалої співпраці. Проте це потребує додаткових витрат спрямованих на стимулювання роботи персоналу та технічне забезпечення комфорту клієнтів тощо, але в майбутньому ці заходи призведуть до розширення клієнтської бази [5].

Наступна проблема, яка може похитнути банківську систему, пов'язана з недостатнім рівнем капіталізації банків у порівнянні з іншими країнами ЄС. Від рівня капіталізації залежить здатність банків компенсувати непередбачувані збитки, тобто капіталізація дозволяє банкам бути стійкішими до втрат, створюючи інвестиційні можливості. Саме тому, в умовах функціонування банківської системи останніх років, основна увага фахівців спрямовувалася на забезпечення достатнього рівня капіталізації банків, щоб не допустити проблем з ліквідністю. Починаючи з жовтня 2022 року, незважаючи на війну на території України, сукупний регулятивний капітал банків почав стабільно зростати, і вже на липень 2023 року він виріс на 28 %. За окреслений проміжок часу також зріс показник нормативу адекватності регулятивного капіталу, який на кінець періоду визначався 24,3 %, а норматив достатності основного капіталу – 14,8 %. Ці показники свідчать про контрольованість ситуації в банківській системі України. Забезпечити стабільність вдалося завдяки діяльності банків, контрольованих українським урядом та банків у яких залучений іноземний капітал [6].

Для банківської системи дуже важливо забезпечити ефективне управління ліквідністю, адже від цього залежить її здатність ефективно здійснювати перерозподіл коштів. Ліквідність визначається як здатність банку вчасно погасити взяті на себе зобов'язання. Для того, щоб забезпечити ліквідність банківської системи потрібно удосконалити практику регулювання та нагляду за банківською системою, щоб вчасно виявити ранні ознаки ризику ліквідності. Це дозволить оперативно вжити необхідних заходів для її подолання. Протягом 2022- 2023 років зріс показник ліквідності з 284,9 % до 347,9 % [7]. Ці заходи дозволять забезпечити стабільність функціонування банківської системи України.

Крім проблем пов'язаних з недосконаlostями в середині банківської системи на неї впливає економічна та політична ситуація в країні. Війна в Україні спричинила політичну нестабільність, інфляцію, які дуже погано вплинули на банківську систему. Антитерористична

операція, а тепер повномасштабна війна завдала великого удару по банківській системі. Було знищено відділення банків на тих територіях, які окупувала росія, багато людей, які змушені були евакуюватися або залишились на тимчасово окупованих територіях, потрапили у важке матеріальне становище, вони припинили виплачувати свої кредити. Багато вкладників почали знімати кошти з своїх рахунків та виїжджати за межі України. Так само з України виїхало багато працівників банків, що призвело до втрати кваліфікованих спеціалістів, які б могли допомогти врегулювати ситуацію в місцевих відділеннях банків.

Проте випробування не завершилися, адже економічна ситуація в якій опинилися країна залишається складною й до сьогодні. На неї впливають постійні військові дії, обстріли об'єктів критичної інфраструктури, які призводять до загострення енергетичної кризи, а також тероризм росії, постійні кібератаки, яким піддається у тому числі й банківська система, спрямовані на те щоб розбалансувати становище в Україні, поглибити кризу. Банківська система змогла вистояти завдяки підтримці західних партнерів.

Сьогодні найбільшою проблемою багатьох банків є проблемна заборгованість, спричинена збільшенням кількості тимчасово переміщених осіб, занепадом підприємств, великими руйнуваннями інфраструктури, економіки країни. Люди зіткнувшись з падінням доходів спричинених війною та невизначеністю подальшого майбутнього, припинили виплату по кредитах або захотіли здійснити реструктуризацію на вигідних умовах. Держава для того, щоб стабілізувати ситуацію видала ряд законодавчих обмежень для банків, які ускладнили механізм стягнення заборгованості у боржників. Таким чином відбулося замороження кредитів, яке завдало значних збитків банківській системі.

Крім того окремі напрямки банківської діяльності майже припинили існувати. До таких напрямків належать іпотечний бізнес, знищення пов'язано з падінням доходів населення, а також з великими ризиками спровокованими війною. В Україні зменшилася частка кредитного бізнесу. Це яскраво спостерігалось протягом перших місяців війни, коли кредити зовсім не видавалися, тепер банки відновили практику видачі кредитів, але не в таких межах, як це було до початку повномасштабного вторгнення. Зараз банки зацікавленні в кредитуванні експорт орієнтованих компаній, які працюють в аграрному та технологічному секторі. Інвестиції в цінні папери також стали занадто ризикованими, тому майже не здійснюються.

Для того щоб зменшити втрати банки почали скорочувати витрати, які не є ключовими для їхньої діяльності, зокрема вони зменшили кількість відділень на місцях, переходячи в режим роботи онлайн, зменшили витрати на юридичні та інші консультаційні послуги, зменшили витрати спрямовані на модернізацію інтернет-ресурсів. Банки намагалися компенсувати втрати завдяки трансакційному бізнесу, тобто вони збільшили плату, яка стягується при переказі коштів, поповненні карток готівкою, конвертації валюти тощо. Проте НБУ наклав обмеження на здійснення ряду валютних і транскордонних операцій, що пов'язано

з санкціями проти громадян росії та білорусі, а також компаній, пов'язаних з ними. Всі ці заходи ускладнили функціонування банківської системи.

Позитивним є той факт що невтішні прогнози західних експертів, щодо краху банківської системи України на початку війни не здійснилися, проте все ж ситуація залишається складною. Верховною Радою було прийнято ряд законів, які засвідчили можливість ускладнення ситуації в банківській сфері. До них належать закон про особливості виведення системно важливих банків з ринку, відповідно до якого державі надавалися широкі повноваження щодо націоналізації цих банків, а також було запроваджено механізми попередження виведення коштів акціонерами з неплатоспроможних банків [8].

Незважаючи на ряд недоліків, які існують в банківській системі вона має перспективу подальшого розвитку, але для цього потрібно здійснити певні заходи для її вдосконалення. В першу чергу потрібно підвищити конкурентоспроможність банківської системи. Для цього потрібно зменшити частку державного сектору в банківській системі, звести до мінімуму державне втручання в банківську діяльність, запровадити систему пруденційного регулювання та нагляду за банківською системою, вдосконалити законодавство в банківській сфері, а також розробити вимоги до функціонування банківської системи, у межах яких здійснювалась б конкурентна боротьба між банками та банківськими установами, також необхідно встановити такі ж вимоги до рівня капіталізації. Ці заходи дозволять зменшити ціни на банківські послуги та підвищити якість обслуговування клієнтів.

Розвиток фінансового ринку сприятиме диверсифікації банківських активів. Він дозволить залучати кошти від ширшого кола учасників фінансового ринку, таких як вкладники, страхові компанії, інвестиційні фонди тощо. Що в свою чергу сприятиме активнішому розвитку в Україні небанківських фінансових установ. Щоб підвищити довіру населення до банківської системи потрібно розробити ефективну систему захисту прав вкладників. Крім того потрібно збільшити фінансову грамотність населення, щоб вони отримали базові навички розпоряджання фінансами та почали більше довіряти та користуватися послугами банків.

Входження України в ЄС сприятиме інтеграції її банківської системи в європейський банківський сектор, а це вимагає негайно вирішити ряд проблем банківської системи, щоб підвищити ефективність та конкурентоспроможність українських банків на світовій арені.

Банківська система є частиною фінансової системи, яка у свою чергу є частиною економічної системи України. Розвиток однієї з них завжди буде впливати на всі інші. Отже, розвиток економіки країни, її фінансової сфери буде нести свій вплив на банківську систему. Сьогодні великої популярності набувають цифрові технології. Вони можуть допомогти банкам оптимізувати свої операції та дозволять розробити для клієнтів ряд нових послуг. Це забезпечить конкурентну перевагу банку на ринку.

Проте щоб реалізувати всі ці заходи, в першу чергу, необхідно стабілізувати економічну та політичну ситуацію в нашій державі. Тільки тоді всі наші дії принесуть перспективний результат.

Висновки. Отже, незважаючи на ряд недоліків, які існують в банківській системі України на сьогодні вона перебуває в відносно стабільному стані, тобто вона є надійною, адже змогла вистояти в умовах війни. Проте для підвищення її ефективності та конкурентоспроможності потрібно вирішити проблеми, які заважають її ефективному функціонуванню. Банки активно над цим працюють. Деякі проблеми вже вдалося вирішити, зокрема пов'язані з ліквідністю банківського сектору, а також з капіталами, інші ж потребують більше зусиль. Проте реалізація цих заходів дозволить створити сприятливі умови для подальшого розвитку банківської системи України та її ефективного функціонування в майбутньому

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Холодна Ю.Є., Рац О. М. Банківська система: навчальний посібник. Харків, 2013. 315 с.
2. Показники діяльності банків (2008-2023) // Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/> (дата звернення: 04.11.2023).
3. Державні банки України в умовах війни // Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/derzhavni-banky-ukrayiny-v-umovakh-viynu> (дата звернення: 04.11.2023).
4. Огляд банківського сектору, травень 2019 р. // Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 03.11.2020).
5. Завадська Д.В. Якість як основна складова конкурентоспроможності сучасного банку. Молодий вчений. 2014. №8. С. 100–105.
6. Діагностика стабільності банківського сектору 2023: підсумки першого півріччя. // Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/08/30/703699/> (дата звернення: 05.11.2023).
7. Діагностика стабільності банківського сектору України // Інтерфакс-Україна. URL: <https://interfax.com.ua/news/press-release/931818.html> (дата звернення: 05.11.2023)
8. Ліхачов М. Проблеми та перспективи банківського сектору. Юридична Газета. онлайн версія. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/problemi-ta-perspektivi-bankivskogo-sektoru-.html> (дата звернення: 05.11.2023).

*Петрик Тетяна  
Науковий керівник – проф. Алексієвець Леся*

#### **УЧАСТЬ УКРАЇНИ У ПРОЄКТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ФОНДУ «ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ»**

В останні роки перед Україною вкрай актуальним постає питання її інтеграції у європейську та євроатлантичну спільноти. Держава обрала західний вектор розвитку, який передбачає намір вступити до Європейського Союзу (ЄС) та Північноатлантичного Альянсу (НАТО). У цьому контексті важливо інтегрувати українські структури до систем розвинутих держав Заходу та проводити важливі реформи, які наблизатимуть Україну до означених цілей.